

XV. Yüzyıl Seyyahlarının Gözünden Hindistan'da Dini Hayat

Religious Life in India Through the Eyes of XVth Century Travelers

Cihan ORUÇ

Asist. Prof. Artvin Çoruh University, Department of History, Artvin, Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, AÇÜFEF, Tarih Bölümü, Artvin, Türkiye
Orcid: 0000-0003-3065-8607 | E-posta: coruc@artvin.edu.tr

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Oruç, C. (2024). Religious Life in India Through the Eyes of XVth Century Travelers. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 63, 216-225.

Oruç, C. (2024). XV. yüzyıl seyyahlarının gözünden Hindistan'da dini hayat. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 63, 216-225.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 16 January/Ocak 2024

Accepted/Kabul Tarihi: 12 March/Mart 2024

Published/Yayın Tarihi: 27 March/Mart 2023

Pub Date Season/Yayın Sezonu: March/Mart

Issue/Sayı: 63 **Pages/Sayfa:** 216-225

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Cihan ORUÇ).

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır./ Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Öz

Hindistan kadim tarihi boyunca birçok kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu durum, bölgede farklı inanç gruplarının bir arada yaşamasını gerektirmişti. Bölgedeki yerli halkın Vedizm ve Brahmanizm gibi inanç sistemlerine itibar etmesi Hinduizm'i oldukça fazla etkilemişti. Hinduların tüm inanışları çok tanrılı bir yapıya sahipti. Bir süre sonra bu inanışların arasında fark gözetmek güçleşmişti. Hinduizm yerli halkın itibar ettiği Vedizm ve Brahmanizm inanışlarını da kapsar bir duruma gelmişti. Hinduların yerel dini olan Hinduizm'in süreç içerisindeki gelişimi toplum yapısına direk olarak etki etmişti. Hindistan'daki en büyük yerel din olan Hinduizm'e bağlı ruhban sınıfı ayrıcalıklı bir konumdaydı. Hinduizm ve benzer inanç sistemleri bölgedeki sosyal tabakalaşmanın temelini oluşturmuştu. Büyük nüfus kitlelerinin yönetilmesini kolaylaştırmıştı. Bu durum, din adamlarının siyasi otorite üzerinde etkisinin artmasına neden olmuştu. Hindistan'a fütühat yoluyla gelen İslam ve ticari yollarla etki eden Hristiyanlık bölgenin dini yapısını farklılaştırmıştı. Yahudilik bölgedeki diğer semavi dinlere göre arka planda kalmıştı. Bu dinlerin birbirleriyle olan etkisi bölgeyi oldukça derinden etkilemişti. XV. yüzyılda farklı dinlere mensup birçok seyyah Hindistan'a gitmişti. Seyyahlar bölgenin inanç durumuna dikkat çekerek dinin yerel halk üzerindeki etkisini ortaya koymuştu.

Anahtar Kelimeler: Hindistan, seyahatname, İslamiyet, Hinduizm, Hristiyanlık, Yahudilik.

Abstract

India has been home to many cultures and civilizations throughout its ancient history. This necessitated the coexistence of different belief groups in the region. The fact that the indigenous people in the region respected belief systems such as Vedism and Brahmanism had a great influence on Hinduism. All Hindu beliefs had a polytheistic structure. After a while, it became difficult to distinguish between these beliefs. Hinduism came to include the beliefs of Vedism and Brahmanism, which were also respected by the local people. The development of Hinduism, the local religion of the Hindus, had a direct impact on the structure of society. The clergy of Hinduism, the largest local religion in India, was in a privileged position. Hinduism and similar belief systems formed the basis of social stratification in the region. It made it easier to govern large masses of the population. This led to an increase in the influence of the clergy over the political authority. Islam, which came to India through conquest, and Christianity, which influenced India through trade, differentiated the religious structure of the region. Judaism remained in the background compared to other Abrahamic religions in the region. The influence of these religions on each other had a profound impact on the region. In the XVth century, many travelers belonging to different religions traveled to India. The travelers drew attention to the religious situation of the region and revealed the impact of religion on the local population.

Keywords: India, travelogue, Islam, Hinduism, Christianity, Judaism.

Giriş

Hindistan'daki kalabalık nüfus, bölgeye özgü kültürel yapı ve değişken siyasi durumlar farklı dinlerin bölgede yayılmasını kolaylaştırmıştı. Hinduizm, Hindular arasında en yaygın inanıştı. Hinduizm'in geniş coğrafyaya yayılarak milli bir din haline gelmesi uzun zaman almıştı. Bu dinin ortaya çıkmasında Vedizm ve Brahmanizm gibi dinlerin büyük etkisi olmuştu. Vedizm rüzgâr, yağmur, ateş ve güneş gibi doğa olaylarının tanrılaştırılması anlayıştı. Vedizm'in inanış felsefesi farklı dönemlerde tek ya da çok tanrılı olarak değişiklik göstermişti. Bu dinde Veda ismi verilen kutsal öğretiler çok mühimdi (Demirci, 1998, s. 113-114). Brahmanizm ise Vedizm'den ortaya çıkmış bir inanç biçimiydi. Brahmanizm'e göre doğadaki tüm güçler, tek bir tanrının varlığında bir araya gelmişti. Bu inanışa göre tanrı eril ve nötr özellikler gösterirdi. Tanrıdaki yaratıcılık ve düzen erkeksi bir özellik olarak idrak edilirdi. Tanrının tüm kişisel özelliklerin üstünde olması ve herkes tarafından kabul görmesi nötr özelliği olarak bilinirdi. Bu anlayış tanrının kozmik olması anlayışıyla ilgiliydi. Brahmanizm'de en yüksek insan sınıfı bu dinin rahipleriydi. Onların öğrencileri de aynı sınıfa mensuptu. Genel olarak bu sınıf, Brahmanlar ismiyle bilinirdi. Onların görevi topluma dini anlamda yol göstermekti. Hinduizm, Brahmanizm'den elde edilen inanış felsefesiyle ortaya çıkmıştı. Brahmanizm'deki birçok dini öğretisi ve tabiri, Hinduizm'de kendine yer bulmuştu. Fakat Hinduizm'de çok tanrılı inanış etkiliydi. Özellikle Şiva ve Vişnu tanrıları ön plandaydı. Hinduizm din adamlarının keskin öğretilerinden ziyade Hint toplumunun kültürel birikimi sonucu meydana gelmişti. Yine de her iki inanış keskin bir şekilde birbirinden ayrılamamıştı (Williams, 1883, s. 2).

Hinduizm, kendini sürekli reform edebilen bir inanış sistemidir. Bu sebeple Hinduizm Budizm, Hristiyanlık ve İslamiyet gibi dinlerden etkilenmişti. Bu dinlerdeki bazı inanışlar Hinduizm'de kademeli olarak yer almıştı. Hinduizm sisteminde bu olguların teşekkül etmesi uzun bir zaman gerektirmişti. (Williams, 1883, s. 3). Bu süre yaklaşık olarak 3000 yıl olarak ifade edilebilir. Hinduizm, bahsedilen dinlerdeki bazı kuralları özümsemiş, sonra bunları kendine uyarlamıştı. Bunun sonucunda Hinduizm farklı kültür özellikleri gösterebilen Hindular için birleştirici bir güç olmuştu (Williams, 1883, s. 57). Hinduizm'in kuralları iki farklı yolla kitlelere tebliğ edilmişti. Bunlardan ilki yazılı metinlerin din adamları tarafından ezberlenerek anlatımıydı. Hinduizm'in ritüelleri din adamları tarafından kitaplaştırılmıştı. Dini metinlerin unutulması veya karıştırılması önlenerek koruma altına alınmıştı. Hinduizm'de yapılan bu tebliğe Şruti denmektedir. Hinduizm'deki geleneklerin anlatımı da Smriti olarak adlandırılmıştı. Smriti, çoğunlukla din kurallarından ziyade gelenek ve görenekler olarak değerlendirilebilir. Hinduizm inancına göre cehennem yoktu. Bu durum, Hinduizm'i İslamiyet ve Hristiyanlık gibi semavi dinlerden ayıran en mühim özelliklerden biridir. Hinduizm inancında kişi öldüğünde ruhu bir bedenden farklı bir bedene geçiş yapabilir. Bu geçiş insandan hayvana da olabilir. Kişi ruhu, sonunda Nirvana'ya yani en arı ruha erişir. Bu süreç içerisinde kişinin ruhu dünyada ödüllendirilmekte veya cezalandırılmaktadır (Buck, 1999, s. 14).

Hinduizm dininde halk tarafından sevilen birçok tanrı vardı. Bunların başında Vişnu ve Şiva tanrıları gelirdi. Vişnu tanrısının kişileri muhafaza ettiğine inanılırdı. Şiva tanrısı ise yok edici özellikleriyle bilinirdi. Şiva tanrısı, yok edici özelliklerini kötü güçlere karşı kullanılırdı. Lakşmi, Hinduların en fazla saygı duyduğu ve hoşlandığı tanrılar arasındadır. Lakşmi zenginlik, güzellik ve iyi talih tanrıçasıydı. Hinduizm'de kişilerin korktuğu ve çekindiği birçok tanrı vardır. Tanrıça Kali bu duruma en iyi örneklerden biridir. Hinduizm inanışına göre Tanrıça Kali kötülüklerle karşı da savaşabilen, çok büyük bir yıkıcı gücü olan ve mutlak itaat gerektiren bir yaratıcı olarak betimlenmişti. Hinduizm'de şeytan figürünü birçok mitolojik karakter tasvir etmektedir. Bunlar arasında en ünlüsü Hiranyakşa ismindeki şeytandır. Vişnu tanrısının Hiranyakşa ismindeki şeytanla savaştığı ve onu yendiği anlatılmaktadır (Buck, 1999, s. 22-23).

Hinduizm'de asıl olarak üç ana tanrı figürü oldukça önemlidir. Bunlar Trimurti ismiyle ifade edilmektedir. Brahma yaratıcı tanrıdır. Dört başlı, kırmızı veya turuncu olarak tasvir edilir. Vişnu tanrısı, daha önce belirtildiği gibi koruyuculuk tanrısıdır. Şiva tanrısıysa evrendeki düzensizlikleri yok etmektedir. Bu üçlü inanç sistemi Hristiyanlıktaki teslis inancı olan baba, oğul ve kutsal ruhu hatırlatmaktadır. Üçlü inanç sistemleri her iki dinde de kendine yer bulmuştur. Fakat Hinduizm ve Hristiyanlıktaki üçlü inanç sistemleri birbirinden farklıdır (Buck, 1999, s. 60). Hinduizm dininin öğretilmesinde ve yayılmasında Sanskritçe yazılan metinlerin payı vardır. Bunlar şiir ve ilahi şeklinde kaleme alınmıştır. Hinduizm'in farklı mezhepleri de aynı şekilde dini bilgileri oluşturmuştur (Lorenzen, 2011, s. 253).

Hinduizm hakkında IX. ve X. yüzyıllarda Sanskritçe birçok dini eser yazılmıştı. XII. yüzyılda Advaita Vedanta gibi bazı felsefe akımları, Hinduizm'e doğru dini bir yönelim gerçekleştirmişti. XIII. yüzyıldaki manastırların daha kurumsal bir şekilde yönetilmesi Advaita Vedanta gibi akımların burada gelişmesine neden olmuştu (Dutta, 2017, s. 88-89). Hintli filozofların tapınaklarda yaptıkları bazı reform hareketleri Hinduizm'i toplum nezdinde daha muteber bir konuma getirmişti. Dini söylemlerin gelişmesi, kast sisteminde bazı değişimlerin yaşanması, dini geleneklerin geliştirilmesi Hinduizm inancını güçlendirmişti (Dutta, 2017, s. 90). Tüm bu olumlu etmenlere rağmen Hinduizm'e bağlı mezhepler, XVI. yüzyıl sonuna kadar

gerçek bir istikrara kavuşamamıştı. Bu durum, Sri Vaişnavizm gibi gelecekte sömürgeci güçlere yardımcı olabilecek din anlayışları güçlendirmişti (Dutta, 2017, s. 92).

Yöntem

XV. yüzyılda birçok seyyah dini, ticari ve siyasi amaçlarla Hindistan kıtasını ziyaret etmişti. Bu seyyahların ortak özelliği Hindistan'ın zengin ticaretinden yararlanmak, aynı zamanda dinlerini bölgede tanıtmaktı. Katolik Hristiyanlığın merkezi olan İtalya'dan, Ortodoks Hristiyanlığın kabul edildiği Rusya'dan, Sünni Müslümanlığın yaygın olduğu Maverâünnehir bölgesinden gelen seyyahların gözlemleri mühimdir. Marco Polo'nun 1276-1291 yılları arasındaki doğu seyahati sonrası yayınlanan eseri Avrupa'da büyük ilgi çekmişti. Bu durum İtalyan kamuoyunda doğu yönünde seyahatlerin artmasını büyük oranda teşvik etmişti. Marco Polo'nun seyahatnamesindeki ticari, dini ve sosyal tasvir üslubu İtalyan seyyahlar tarafından taklit edilmişti. Yeni ticaret yolları keşfetme arzusu, bölgenin görkemli yapısı ve en önemlisi Hristiyanlığı yayma isteği Hindistan'a olan seyahatlerin başlıca amacıydı. Hindistan'a farklı dönemlerde giden iki İtalyan seyyah Nicolo dei Conti (1395-1469) ve Girolamo di Santo Stefano'nun (?-?) eserleri de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Nicolo dei Conti'nin seyahat anıları, dönemin Hindistan'ını en doğru tasvir eden bilgiler içermektedir. Nicolo dei Conti Hindistan'ı 1420-1440 yıllarında iki kez ziyaret etmişti. Yazar, Hindistan ve Güneydoğu Asya'da yirmi beş senelik bir gezi gerçekleştirmişti. O, seyahatnamesinde bölgenin umumi durumunu tarafsız bir üslupla anlatmayı başarmıştır (Das, 2021, s. 3).

Girolamo di Santo Stefano'nun seyahatnamesinde iktisadi ve sosyal yaşam hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır. Girolamo di Santo Stefano, 1491 yılında İtalya'dan başladığı seyahatine ait bilgileri 1499 yılında Portekiz'deki bir yayıncıya göndermişti. Yazarın seyahatnamesinde dikkat çektiği noktalardan biri Hindistan'daki dini hayattır. Girolamo di Santo Stefano, bölgedeki Hinduların farklı kültürlere mensup olduğunu bu sebeple dini farklılıkların fazla olduğunu vurgulamaktadır (Das, 2021, s. 4). 1857 yılında yayımlanan "*India IX The Fifteenth Century Being a Collection of Narratives of Voyages to India, in the Century Preceding the Portuguese Discovery of the Cape of Good Hope*" isimli eserde Nicolo dei Conti (Conti, 1854, s. 3-39) ve Girolamo di Santo Stefano'nun (Stefano, 1854, s. 3-10) seyahat notları toplanmıştır. Bu iki İtalyan yazarın notlarında Hindistan'da dini yaşam hakkında önemli bilgiler vardır.

Afanasiy Nikitin (? -1474/1475), Hindistan'ı ziyaret eden mühim seyyahlardan birisidir. Nikitin aslen Tver şehrinde doğmuş bir tüccardı. Seyyah, öncelikle Astrahan'dan Volga'ya gitmişti. Oradan Hazar denizini geçerek Hint Okyanusu yoluyla Hindistan'a ulaşmayı başarmıştı. Nikitin seyahatinin kalan kısmını karayoluyla gerçekleştirmişti. Rus seyyah, Hindistan'da toplam üç sene bulundu. Bu süreç içerisinde birçok kez İslam dinine davet edilmiş, ancak bunu kabul etmemişti. Nikitin, İran ve Anadolu toprakları üzerinden Rusya'ya geri dönmüştü (Galinskaya, 2014, s. 141-142). Nikitin'in 1958 yılında Moskova'da yayımlanan *Hojdenie za Tri Morya Afanasiya Nikitina 1466-1472 gg.* isimli seyahat notlarında Hindistan'ın iktisadi, idari, sosyal ve kültürel yaşamıyla alakalı önemli bilgiler bulunmaktadır (Nikitin, 1958).

Abdürrezzak Semerkandî (1413-1482), Maverâünnehir'den Hindistan'a Timurlu Devleti'nin elçisi olarak giden bir devlet görevlisiydi. Semerkandî'nin babası Sultan Şahruh'un sarayında imam ve aynı zamanda ordu kadılığı görevlerinde bulunmuştu. Şahruh tarafından 1441 yılında Hindistan'a elçi olarak tayin edilmesiyle yolculuğu başlamıştı. Uzun ve maceralı olaylar neticesinde önce Kalikut'u daha sonra Vicayanagar şehirlerini ziyaret etmişti. Bölgedeki siyasi yapılarla gerekli görüşmeleri yaparak memleketine geri dönmüştü (Azamat, 1988, s. 299). Hindistan, İran ve Horasan bölgeleriyle alakalı gördüklerini, yazdığı *Matla'us Sa'deyn ve Mecma'ul Bahreyn* isimli kitabında toplamıştı (Semerkandî, 1375).

1. XV. Yüzyıl'a Kadar Hindistan'daki Müslüman ve Hristiyanlığın Genel Durumu

Hindistan'ın İslam diniyle tanışması Müslüman ordularının bölgeye gelmesinden önce vuku bulmuştur. Hindistan bölgesinin ilk Müslüman sakinleri, VIII. yüzyılda Konkan şehrinde yaşayan Arap topluluklardı. Onlar zamanla Hint kültürü altında kendi benliklerini kaybetmişlerdi. İslam ordularının Dekken bölgesine girmesiyle birlikte Hindistan'da Müslümanlık daha fazla taraftar bulmuştu (Nizami, 1974, s. 175). Gazneli Sultan Mahmud ve halefleri tarafından gerçekleştirilen Hindistan seferleri, bölgede İslâmiyet'in yayılmasına çok önemli katkılarda bulundu. Gurlu Sultanı Muizzeddin Muhammed b. Bahaeddin Sâm ise Hindistan akınlarında adeta Sultan Mahmud'un geleneğini devam ettiren bir görüntü arz etmişti (Öntürk, 2020, s.125). Nitekim onun tarafından gerçekleştirilen seferler sonucunda da İslâmiyet Hindistan'da yayılma imkânı bulmuştu (Öntürk, 2020, s. 85). XIII. yüzyıl itibarıyla Hindistan'da Hanefi hukuku geçerliydi. İslam hakimiyeti altındaki gayrimüslimlerin durumu ulema sınıfı arasında tartışma konusuydu. Gayrimüslimlerin sosyal hayattaki konumlarını belirleyen ulema sınıfı fikir ayrılıklarına düşmüştü. Bir kısım ulema daha yapıcı ve liberal görüşlere sahipti. Bunun karşısında hiçbir taviz vermeyen anlayışa sahip din adamları da mevcuttu. Genellikle bahsedilen görüş ayrılıkları daha detay konularda ortaya çıkmıştı. Ulema sınıfının tüm üyeleri gayrimüslimler hakkında İslam'ın emrettiği kurallara sıkıca bağlıydı (Lal, 1966, s. 202).

Hindistan'da kurulan Delhi Sultanlığı gibi Türk-İslam devletlerinin tebaası genellikle gayrimüslim ağırlıklıydı. Bu sebeple

İslam hukukunun tamamen sert bir şekilde uygulanması siyasi otoritelerin işine gelmemiştir. Bölgede İslam hukukuna bağlı yöneticiler bazı konularda hoşgörülü davranmak mecburiyetinde kalmıştır. Bu gibi durumlarda yönetici ve ulema sınıfı karşı karşıya geliyordu. Hükümdarlar ulemanın istediği gibi tavizsiz kararlar vermeye başladıklarında kalabalık bir Hindu nüfusunu karşılarına almış olurlardı. Aynı şekilde Hinduları memnun edecek büyük kararlar aldıklarında ulema ve askeri sınıfın güvenini kaybederlerdi. Delhi Sultanlığındaki hükümdarların bu ince siyasete göre karar almaları gerekmişti. Delhi sultanları bilhassa dini ve siyasi dengeyi gözetmek için tam manasıyla şeriat veya hoşgörü politikası uygulamamıştı. Genellikle siyasi olaya bağlı olarak gerekli kararlar alınmıştı. Örneğin Delhi Sultanı II. Firuz Şah (1290-1296) Hindu tebaasına karşı hiçbir taviz vermek istememiştir. Ancak onun merkezi gücü koruma hususundaki kaygıları ve Maveraünnehir'deki Moğol istilaları nedeniyle gayrimüslimlere karşı sert bir politika izleyemedi (Lal, 1966, s. 203). Delhi Sultanları arasında orduda Hindu subay ve asker istihdamı yapanlar da vardı. Bu kişilerin Müslümanlığı kabul etmiş olması daha makbuldü. Lakin asker ve subaylar arasında Hinduizm inancını devam ettiren kişiler de vardı. Bahsi geçen durumlar yüzünden Türk yönetici kesimi Hinduizm dinine karşı tamamen olumlu veya olumsuz bir tavır takınmamıştı (Lal, 1966, s. 206).

XIV. yüzyıl itibarıyla Güney Hindistan'daki Travancore, Malabar ve Karnataka bölgelerinde İslam nüfusu artmıştı. Başta cami olmak üzere İslam mimarisine ait yapılar bölgede görülmeye başlamıştı. Aynı zamanda Hindistan'da İslam'ın yayılmasına katkı sağlayan mühim şahsiyetler bölgede bulundu. Şeyh Nizameddin Evliya, Miran Seyyid Hüseyin, Seyyid Alâeddin ve Seyyid Hüsameddin gibi önemli İslam âlimlerinin birçok müridi olmuştu (Nizami, 1974, s. 176). Bunlar arasında Şeyh Nizameddin Evliya çok iyi bir örnektir. Bu zat Hindistan'a hicret etmiş bir seyyid sülalesine mensuptur. Babası Seyyid Ahmed, Delhi Sultanlığında kadılık yapmış ve Şeyh Nizameddin Evliya dönemin ünlü âlimlerinden dersler almıştı. Delhi'de açtığı dergâhında birçok kişinin İslamiyet'i seçmesine vesile olmuştu. O yetiştirdiği yedi yüz öğrenci sayesinde Çiştîyye tarikatının Hindistan'daki en yaygın İslami yapı haline getirmişti (Özcan, 2007, s. 179).

Şeyh Nizameddin Evliya gibi bölgedeki önemli İslam âlimlerinin büyük çoğunluğu siyasi otoritelerin saygısını kazanmıştı. İslami toplulukların bir kısmı siyasi faaliyetlere dâhil olurken bir bölümü de dini tebliğlerine devam etmişti. Hindistan'da kurulmuş İslam devletlerinden Delhi Sultanlığı ve Behmenîler, birçok olayda bölgedeki din adamlarının desteğini almak istemiştir. Delhi sultanlarından Muhammed bin Tuğluk'un otoritesini sağlamlaştırmak için Şeyh Nizameddin Evliya'nın desteğini almak istemesi bu duruma en iyi örnektir. Nitekim birçok tarikat ve din adamının toplumdaki itibarı yüzünden siyasi otoritelerle doğrudan veya dolaylı bağlantısı vardı (Nizami, 1974, s. 177-1778).

Behmenî hükümdarı I. Ahmed Şah gibi İslami kaidelere bağlı olan, fakat bazı noktalarda dini vecibeleri yerine getiremeyen hükümdarlar da vardı. Buna rağmen Hindistan'daki her Müslüman hükümdar gaza bilinciyle gayrimüslim topraklarına seferler düzenlemişti (Gribble, 1896, s. 74-75). Hindular yapılan savaşlarda karşılarındaki devletin farklı bir dinden olması durumunu sıklıkla vurgulamıştı. Özellikle savaşlarda başarılı olmuş Hinduların Müslüman bir devlete karşı mücadeleleri övülmüştü. Hintliler bu savaşları Hinduizm-İslam çekişmesi olarak topluma empoze etmeye çalışmıştı. Bu sayede Hinduizm üzerinden milli bir bilinç oluşturma gayesi güdülmüştü. Dini söylemlerle bölgenin maddi kaynakları kullanılmıştı (Kulke, Rothermund, 2001, s. 267).

İslam hükümdarları Hindular için dinin önemini çok iyi fark etmişti. Hatta bunu bir harp hilesi olarak bile kullanmıştı. Bu duruma Behmeni hükümdarı Tâceddin Fîrûz (1397-1422) zamanında Vijayanagar hükümdarına karşı yapılan savaş iyi bir örnektir. 1398 yılında yapılan bir savaşta Behmeni askerleri Hintli din adamları kılığında girerek Vijayanagar ordusuna sızdı. Bu sayede düşmana birçok kayıp verdirildi. Bu savaşlar Behmenîlerin lehine sonuçlanmıştı (Gribble, 1896, s. 76). Müslüman devletler aldıkları galibiyetler sonucunda yerli Hindu halkını İslam hukukuna tabi kılmıştı. Bu durum Hindular arasında büyük bir rahatsızlık yaratmıştı. Çünkü hiçbir İslam hükümdarı gayrimüslim hukukunun temel dinamiklerinden ödün vermemişti. Sadece bazı devlet yöneticileri Hindu sanatçıları himaye altına almıştı. Bu durum yüzyıllardır kuvvetli bir dini bilince sahip olan yerel halkı kıskırtmıştı. Bunun yanı sıra Hindistan'daki yerli halk İslam alimlerine karşı saygılı davranmıştı. Bunun en mühim nedeni onların topluma karşı yapılan haksızlıklarda siyasi otoritelere sert tepki koyabilmeleriydi (Lal, 1966, s. 215-216).

XV. yüzyıl itibarıyla Hindistan'da İslam dini oldukça yaygın bir durumdaydı. Bölgenin siyasi olarak kaderine etki edebilecek birçok İslam devletinin bulunması Hinduların bakış açılarını değiştirmelerine sebep olmuştu. Onlar her iki inancı birbiriyle eşitlemeye çalışmıştı (Truschke, 2023, s. 254). Lakin Hindistan'daki Müslümanlar Hinduları gayrimüslim statüsü çerçevesinde muamele etmeye devam etmişti. İslamiyet'in yayılmaya devam etmesi bölgedeki Hinduları çok rahatsız etmişti. Özellikle Brahman geleneklerinin tehdit altında olduğu fikri Hindu din adamlarını telaşa düşürmüştü. XV. yüzyılda Hindistan'a dini açıdan bakıldığında İslamiyet'in yayılışının hızlandığı, fakat milli din olan Hinduizm'e bağlı din adamlarının bu durumu engellemeye çalıştığı görülmektedir (Truschke, 2023, s. 225-226).

Hristiyanlığın Hindistan'da taraftar bulması İslamiyet'e göre daha geç bir zamanda gerçekleşmişti. VII. yüzyılda Nesturi Hristiyanlar Orta Asya ve Hindistan bölgelerine ulaşmışlardı. Akabinde ise buralardan Çin'e gitmişlerdi. Hindistan'daki bu

Hristiyanlık faaliyetleri oldukça etkisiz kalmıştı. Esasen bu dönemde Hristiyan papazların asıl hedefi Çin bölgesiydi. Bu durum daha çok Budizm-Hristiyanlık ilişkilerini geliştirmişti. Hindistan bölgesinde Hristiyanlık faaliyetlerinin gelişmesi XV. yüzyılda başlamıştı. Hindistan'ın ticari önemini kavrayan Avrupalılar bölgeye Hristiyan misyonerler göndermeye başlamıştı. Onların amacı ticaret koloniler kurulurken Hindistan sahasındaki hâkim inancı Hristiyanlık lehine çevirmektir (Adam, 1998, s. 362-363). Avrupalı yöneticilere göre Hristiyanlığın Hindistan'da yayılması ticari faaliyetlerin yapılmasını kolaylaştırabilirdi. Aynı zamanda siyasi olarak Hristiyan devletlerin bölgedeki nüfuzunun artmasına da yol açabilirdi. Bu sebeple XV. yüzyıldan itibaren İtalyan, Rus, Portekizli, Hollandalı birçok kimse siyasi, ticari ve dini nedenlerle Hindistan'a gelmişti (Hough, 1845, s. 53-54). XV. yüzyılda Hindistan sahasındaki Müslüman ve Hristiyan seyyahların notları bölgedeki dini durumu açıklamaktadır.

2. Seyyahlara göre XV. Yüzyılda Hindistan'daki Dini Durum

Nicolo dei Conti XV. yüzyılda Hindistan'ı ziyaret etmiş olan seyyahlardan ilkidir. Conti'ye göre Hindistan'daki din adamları saygı görmüşlerdi. Hindistan'daki Brahman rahipleri aynı zamanda nitelikli birer filozoftu. Bunlar hayatlarının tamamında astroloji çalışmalarıyla ilgilenmişlerdi. Hindistan ve etkisi altındaki komşu coğrafyalarda putperestlik yaygındı. Nicolo dei Conti (1854) Hindistan ana karasının yakınındaki Andaman adalarında da aynı tespiti yapmıştı. Burada insanlar tanrıların putlaştırarak onlara tapmışlardı (s. 8-9).

İtalyan yazar Hindistan sahasının yakınlarındaki büyük akarsulardan olan İravadi Nehri etrafında dini ritüeller tespit etmişti. Buradaki yerleşimlerde de putlara tapınarak ibadet ediliyordu. İnsanlar sabahleyin yüzlerini doğuya dönerek ellerini birleştirirdi. Onlar bu duruşla birlikte "Kutsal Üçlü Tanrı ve Onun Yasaları Bizi Korusun." diyerek ibadet etmişlerdi (s. 13). Burada kastedilen üç tanrı Hinduizm'in Trimurti inancı gereği Brahma, Vişnu ve Şiva tanrılarıdır.

Orta Hindistan bölgesindeki Nesturi Hristiyanlar dinleri gereği tek eşli yaşamışlardı. Onların haricinde yerel dinler çok eşliliği sakıncalı görmezdi. Hindistan'ın tüm bölgelerinde defin işlerini aynı şekilde gerçekleştirilmemişti. Nicolo dei Conti'nin ifadelerine göre Hindistan'ın orta bölgeleri ölümlere verilen değer ve cenaze törenlerinin muntazamlığı açısından ilk sıradaydı. Bu bölgelerde ölümleri yakma işlemi yapılırdı. Ayrıca ölümlerin farklı alanlarda mezarları olabilirdi. Ölmüş kişiler duvarları güçlendirilmiş yer altı mağaralarına götürülmüştü. Cenaze altın sütunlarla desteklenmiş mezar yerlerine konulmuştu. Tabutun çevresine ölmüş kişilerin diğer dünyada kullanabilmeleri için çeşitli materyaller bırakılmıştı. Bunlar kıyafetler, değerli yüzük ve takılar gibi eşyalardı. Son olarak ölümlerin rahatsız edilmesini engellemek amacıyla mağaranın girişi kapatılmıştı (Conti, 1854, s. 23).

Mezarları korumak için büyük çaba sarf edilmişti. Maddi olarak masraftan kaçınılmayarak mezar yakınlarına kemerler inşa edilmişti. Bu sayede mezarların nemden korunarak muhafaza edilmesi amaçlanmıştı. Ölümlerin yakılması uygulaması da yaygın bir işlemdi. Eğer bir kadının kocası ölürse kadın onunla birlikte yakılırdı. Özellikle ilk eşlerin kocalarıyla birlikte yakılması geleneği yaygın bir şekilde uygulanmıştı. Ölen koca en iyi elbiseleriyle sedir üzerine konulurdu. Piramit şeklinde büyük bir ateş yakılırdı. Kadın beyaz bir elbise giyerek ölen kocasının etrafında şarkı söyleyerek dönerdi. Sonunda rahibin yanına gelerek elbisesini çıkarır kendini ateşe atardı. Kadınların büyük kısmı son anda yanmak istemezdi. Böyle durumlar rahip devreye girer kadını ateşe atardı (Conti, 1854, s. 24).

Hindistan'da ölümlerin arkasından farklı şekillerde yas tutulurdu. Örneğin Hindistan'ın orta kesimlerinde yaşayan halk başlarını örterdi. Yas tutmak amacıyla üç gün aralıksız gong çalınırdı. Ayrıca yoksullara yiyecek verilir, ölen kişinin sevenleri ağızlarında acı tat bırakan bir yaprak taşırdı. Meftunun çevresinde bulunup acı nidalar atılırdı. Ölen kişiyi öven şarkılar söylenirdi. Anne ve babasını kaybeden kimse bir yıl kıyafetini değiştirmezdi. Bu kimseler günde bir kez yemek yerdi. Tırnak ya da saçlarını kesmezlerdi. Cesedi yakılan kişilerin külleri altın veya gümüş bir vazoya konulurdu. Daha sonra nehre atılırdı. Bu devirde Hint toplumunda hayvansal gıdaların yenmesi çok hoş karşılanmazdı. Özellikle ineğe büyük hürmet gösterilirdi. Hint din adamları arasında büyü uygulamaları sıklıkla görülürdü (Conti, 1854, s. 25).

Nicolo dei Conti Hinduizm dinine ait tapınakların Katolik kiliseleri kadar heybetli olduğunu görmüştü. İtalyan seyyah bu yapılar arasında birçok benzerlik tespit etmişti. Bu tapınakların içi önemli günlerde süslenirdi. Conti bu tapınaklara altın, gümüş ve fildişinden birçok putun konulduğunu görmüştü. Bu tapınaklara sabah ve akşam zamanları gidilirdi. Hindular putların önünde secde ederek yerleri öperlerdi. Tanrılar adına ziyafetler verilir, Hatta kendini tanrılara adanmış kişiler seçilirdi. Onlar putların önünde kurban edilirdi. XV. yüzyıl Hindistan toplumunda tanrılar için kendilerini kurban eden birçok kişi olmuştu (Conti, 1854, s. 27).

Abdürrezzak Semerkandî, Hindistan'daki dini hayat hakkında mühim bilgiler vermektedir. Semerkandî Hindistan'ın Kalikut şehrinin çoğunlukla gayrimüslim olduğundan bahsetmektedir. Onun verdiği bilgilere göre bu şehir genellikle siyasi anlaşmazlıkların odağında olan bir yer olmuştu. Kalikut şehrindeki Müslümanlar Şafi mezhebine bağlıydı. Onlar Kalikut'ta iki adet camii inşa etmişlerdi. İslam'ın gereği olarak burada cuma günleri toplu halde namaz kılınıyordu. Yerli Hindular bu

ibadete kesinlikle katılmazlardı. Şehirde Müslümanların hukukundan sorumlu olan kadı oldukça dindardı (Semerkandî, 1375, s. 524). Hindistan'daki siyasi atmosfer gereği bölgeler arasında sıklıkla güç mücadelesi yaşanmıştı. Semerkandî Müslümanların Hinduların hâkim olduğu yerlere İslam'ın tebliğ edildiğini dile getirmektedir. Onun aktardıklarına göre Hindular, siyasi ve iktisadi çıkarlar doğrultusunda bu tebliğe uygun hareket etmişlerdi. Hindistan'daki Müslümanlar görünüş olarak Hindulardan ayrılırdı. Bölgedeki İslam tebaası genellikle gösterişli ve temiz kıyafetler giyerlerdi. Müslümanların elbiselerinde çeşitli süslemeler bulunurdu. Semerkandî Müslümanların yerli Hindu halktan çok daha güzel ve heybetli göründüklerinden bahsetmektedir (Semerkandî, 1375, s. 525-526).

Semerkandî'nin ifadelerine göre Kalikut ve Seylan bölgelerindeki Hindular dini prensiplerine oldukça bağlıydı. Hinduizm'in ineğe olan hassasiyeti bölge halkı tarafından aynı dikkatle tatbik edilmişti. Bir ineğin öldürülmesi ve etinin yenmesi katiyen yasaktı. Hindular arasında bir kimse, ineği öldürürken yakalanırsa ya da hayvanı öldürdüğü ortaya çıkarsa infaz edilirdi. İnek gübresi kutsal kabul edilmişti. Gübre kişilerin alınlarına sürülürdü. Semerkandî Hintlilerin bölgede inşa ettikleri tapınakların hayli gösterişli olduklarından bahsetmektedir. Türk seyyahın Mangolar bölgesinde gördüğü tapınağın yüksekliği beş arşın, eni ve boyu ise on arşındı. Tapınaklar, kare şeklinde inşa edilmişti. Bu ibadet yerinin üst kısımları düz bir yapıdaydı. İçeride birçok put mevcuttu. Tapınağın girişinde insan şeklinde gözleri kırmızı yakutla işlenmiş bir put dikkat çekiyordu (Semerkandî, 1375, s. 529).

Semerkandî'ye göre Billur şehrindeki ibadethanenin duvarlarına süslü motif ve resimler çizilmişti. Tüm duvarlar aşağıdan yukarıya boş kalmayacak şekilde motifler ve resimlerle doldurulmuştu. Buradaki tapınağın bahçesi oldukça dikkat çekiciydi. Bahçede ince işçilikle imal edilmiş taş kemerler vardı. Meydanda tam bir insan boyunda işlenmiş taşlardan yapılmış görkemli bir taht bulunmaktaydı. Tahtın ortasından yukarıya doğru sivrilmiş mavi taştan imal edilmiş bir kubbe mevcuttu. Taşlarda çeşitli motifler vardı. Bunlar sırasıyla üç katman olarak birbirinden ayrılmıştı. Semerkandî buradaki ince işçilik ve çevre güzelliğinden etkilenmişti. Öyle ki bazı kısımları "Dünya'da cennetin bir kopyası" olarak tarif etmişti (Semerkandî, 1375, s. 530).

Afanasiy Nikitin XV. yüzyılın ikinci yarısında Hindistan'daki dini durumu en iyi şekilde açıklamayı başarmıştı. Hindistan'ın Junnar şehrine giden Rus seyyah bölgedeki Türk yöneticiler tarafından İslam'a davet edilmişti. Nikitin'e Müslüman olması karşılığında büyük iktisadi ve sosyal haklara sahip olacağı söylenmişti. Hindistan'ın İslam hâkimiyetinde olan yerlerde gayrimüslimleri İslam'a kazandırma gayretinin devam ettiği görülmektedir. Müslüman yöneticiler dinin sosyal yaşamdaki önemini çok iyi biliyorlardı. Bu sebeple bölgedeki İslam nüfusunun artmasına oldukça önem veriliyordu (Nikitin, 1958, s. 15).

Hindistan'da Budist inancı da yaygın olarak görülmüştü. Budistler Hz. Adem'in soyundan geldiklerine iman etmişti. Fakat Buda öğretilerine inanıyorlardı. Hindistan bölgesinde Budizm inancı altında seksen dört farklı mezhep mevcuttu. Her mezhebin Budizm'i yorumlama ve inanma metotları farklıydı. Bir Budist mezhebinde yeme ve içme faaliyetinin çok sık yapılması yasaktı. Aynı şekilde evlenmek de haram sayılırdı. Başka bir Budist mezhebine göre ise koyun, tavuk, balık ve yumurtanın dışında yiyecek tüketmek yasak sayılmıştı. Budizm'in tüm mezheplerinde sığır eti yenmezdi. Afanasiy Nikitin Hindistan'ın Butana bölgesinde bir Budist tapınağını ziyaret etmişti. İbadethanenin duvarlarına Buda'nın hayatından kesitler çizilmişti. Buda'nın olağanüstülüğünü ifade eden ayrı görünümde on iki adet figür tasvir edilmişti. İnsan suretinde bir figür bulunmaktaydı. İkinci figür fil hortumuna sahip bir insan motifiydi. Üçüncüsü maymun şeklinde bir insan resmiydi. Son olarak vahşi bir hayvan tipindeki insan tasvir edilmişti. Bu resimlerdeki çizimlerin kahramanları kuyrukluysa da. Yine buradaki Buda heykeli de kuyrukluysa da. Buda'nın sağ eli yukarıda, sol eli kılıcında olacak şekilde tasvir edilmişti. Buda çıplak bir vaziyette maymun gibi bir görünüme sahipti. Buda heykelinin hemen önünde şatafatlı bir öküz heykeli dikkat çekmekteydi. Budistler bu heykelin toynak kısmını öperdi. Ayrıca bu heykele çiçekler sunarlardı. Budist inancının gereği olarak yapılan heykelerde kişilerin edep yerleri genellikle örtülmezdi (Nikitin, 1958, s. 18).

Nikitin'e göre Hinduizm inancına sahip kişiler küçükbaş ve büyükbaş hayvanların büyük bir kısmı ile balık, tavuk ve domuz gibi hayvanların etini tüketmezlerdi. Hindistan'daki Müslümanların Hindulara karşı negatif kanaati bu dönemde de değişmemişti. Müslümanlar Hinduların yediği yemeklere dikkat ederlerdi. Onlarla aynı yemekleri tüketmek istemezlerdi. Müslümanlar yemek yerken de kendilerinin Hindular tarafından incelenmesinden hoşlanmazlardı. Budistler her zaman doğuya doğru ibadet etmişlerdi. Buda heykelleri de mutlaka doğuya bakardı. Yere kapanarak ellerini kaldırır ve bu şekilde yalvarırlardı. Budistler yemek yemeden evvel mutlaka el ve ayaklarını yıkarlardı. Budist biri öldüğünde yakılıp küllerinin sulara dökülmesi gerekirdi. Budist çiftlerin çocuğu doğduğunda cinsiyete göre ismi hangi ebeveynin vereceği belliydi. Bebek kız ise anne, erkek ise baba ismini belirlerdi. Hinduizm inancına sahip kimseler öküzlerin boynuzlarını bakır metaliyle sararlardı. Hayvanların boyunlarına yaklaşık üç yüz adet çan asılırdı. Hindular öküzlere "Baba", ineklere ise "Anne" diyerek hitap ederlerdi. Bu hayvanların dışıkları kutsaldı. Öküz ve inek dışıklarıyla yemek yapılırdı. Onlar yüz ve vücutlarına bu dışıkayı sürerlerdi (Nikitin, 1958, s. 19).

Hindistan'da Yahudi inancına sahip topluluklar da vardı. Onlar Yahudiliğin gerektirdiği şekilde yaşarlardı. Hindular Müslüman, Hristiyan ve Yahudilere benzer davranışlar sergilerlerdi. İnançlı Hindular Yahudilerle aynı sosyal çevrede bulunmak istemezlerdi. Hinduizm'in bazı mezheplerinde genel dinin öğretilerinin dışında uygulamalar da mevcuttu. Bazı Hint mezheplerinde hiçbir şekilde et tüketmemek bu ritüellere örnekti. Nikitin, Hinduizm'i bu şekilde yorumlayan farklı mezheplere de şahit olmuştu (Nikitin, 1958, s. 22).

Rus seyyah Hindistan'da seyahat ederken birçok Müslüman ile karşılaşmıştı. Müslümanlar arasında onun Hristiyan olduğunu anlayan veya bilenler, Nikitin'i İslam dinine davet etmişlerdi. Bunun için İslam'ın Ortodoks Hristiyanlığa üstün bir inanış olduğunu örneklerle açıklamaya çalışmışlardı. Hindistan'da İslam hakimiyetinin olduğu bölgelerde Ramazan ve Kurban bayramları oldukça renkli geçmişti. Bilhassa Ramazan bayramlarında şehirlerin yöneticileri büyük alaylarla kutlamalar gerçekleştirirdi. Afanasiy Nikitin, Müslümanların bölgedeki en mühim siyasi organizasyonu olan Behmenî Sultanlığında da aynı durumu bizzat yaşamıştı. Bayramlardaki bu geçitler ast-üst sırası gözetilerek yapılırdı. Bu organizasyonun zırhlı filler, develer, altın koşumlu atlarla icra edilerek görkemli olmasına dikkat edilirdi (Nikitin, 1958, s. 23).

XV. yüzyılın sonlarında Hindistan'a giden İtalyan seyyah Girolamo di Santo Stefano diğer seyyahların verdiği dini bilgileri tasdik etmişti. Hindistan'ın Kozhikode şehrindeki dini durumdan bahseden yazar buranın yöneticilerinin putperest olduğunu söylemişti. Stefano'nun ifadesine göre Kozhikode'nin halkı arasında putlara, güneşe ve öküz tapan farklı topluluklar mevcuttu. Daha önce bahsedildiği gibi kişiler vefat ettiklerinde yakılır ve külleri savrulurdu. Koca öldüğünde yine karısı onunla yanmak mecburiyetindeydi. Hinduizm inancına sahip olanlar inek ve öküz dışındaki her türlü hayvanı öldürme hakkına sahipti. İnek ve öküzün kutsallığını Stefano da tasdik etmişti. Bu hayvanlara zarar veren kişiler anında ölüme cezalandırılırdı. Bazı mezheplerin hiçbir hayvan öldürmeme kuralı aynen devam etmişti. Çok eşlilik mazur görülen bir durumdu (Stefano, 1854, s. 5).

Girolamo di Santo Stefano, farklı dinlere inanan sosyal grupların birbirlerinin ibadet ritüellerine saygılı olduklarından söz etmiştir. Hristiyan, Müslüman ve Yahudiler ibadetlerini özgürce gerçekleştirirdi. İtalyan seyyah bölgede daha önce kullanılıp âtil halde bırakılan bazı kiliselerin varlığında da söz etmişti (Stefano, 1854, s. 6). Stefano'nun Hindistan bölgesindeki dini gözlemleri çoğunlukla kendinden önceki seyyahların gördüklerinden çok farklı değildir. Bu XV. yüzyılda Hindistan'daki dini yapıların istikrarlı bir denge içerisinde gelişim gösterdiğine kanıttır.

Sonuç

Hindistan'ın geniş coğrafi sınırları ve uygun iklim koşulları bölgede önemli bir nüfus oluşmasına neden olmuştur. Hindistan'ın yerel topluluğu olan Hinduların inanış sistemleri onların ortak bir paydada buluşabilmesini sağlamıştır. Bölgedeki yerel halk arasında en yaygın din olan Hinduizm tarihi süreç içerisinde gelişmiş bir dindir. Vedizm ve Brahmanizm inançlarının bu bakımdan değerlendirilmesi gerekmektedir. Hinduların inandıkları bu dinler farklı mezhepleri de beraberinde getirmiştir. Lakin Hinduların inanç sistemlerinin temelde aynı olması kitleler arasında bölünmeyi engellemiştir. Hinduizm dini çok tanrılı bir anlayışa sahiptir. Bu yapıyla mitolojik ilk çağ dinlerini andırmaktadır. Hinduizm'deki tanrısal figürlerin hikayelerinde birçok insan ögesi ve unsuru görülmektedir. Bu yüzden bölgedeki halkın geniş bir kesimi tarafından kolayca benimsenmiştir.

Hinduizm dinine bağlı büyük bir nüfusun olması yönetici kesime büyük avantajlar sağlamıştır. Kalabalık kitlelerin birlikte hareket edebilmesini sağlayan bu olgu, bölgedeki siyasi yapıların kontrol gücünü arttırmıştır. Bu bakımdan Hindistan'da Vijayanagar hükümdarlığı gibi yerel güçlerin dayandığı bir numaralı güç din olmuştur. Dinin temsilcisi olan ruhban sınıfı doğal olarak en önemli sosyal statüye sahip topluluk haline gelmiştir. Din adamları Hindistan'daki kast sisteminde en üst sırada yer almıştır. Onlar ayrıcalıklı konumlarını korumak için siyasi otoritelerle yakın ilişkiler içerisinde olmuştur. Hindistan'da hükümdarlık eden yerel güçler özellikle İslam dinine bağlı ordulara karşı Hinduizm'i halka milli bir unsur olarak göstermişlerdir. Hinduizm ve ruhban sınıfının gücünü halk nazarında büyütme için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Hinduların inşa ettiği gösterişli tapınaklar dolaylı olarak bu duruma katkı sağlamıştır. Hindistan'ın jeostratejik değeri, verimli toprakları fark edildikçe bölgedeki yerli Hindular için dini hayat değişmeye başlamıştır.

XV. yüzyılda Hindistan'a siyasi ve iktisadi amaçlarla gelen topluluklar farklı dinlerin yayılmasını sağlamıştır. Coğrafi keşiflerin hızlanması ve iktisadi getiriler bu dönemde Hindistan'ın önemini arttırmıştır. Zaman içerisinde 3 büyük semavi din olan Müslümanlık, Hristiyanlık ve Yahudilik taraftar kazanmıştır. Yerli Hinduların din ve kültürlerine sıkıca bağlı olmasına rağmen özellikle İslamiyet'in yayılım hızı oldukça iyidir. Bunda bölgedeki İslam devletlerinin gücü de oldukça etkili olmuştur. Hristiyanlık bu dönemlerde henüz daha Hindistan kıtasını yeni etkilemeye başlamıştır. Avrupa'daki Hristiyan güçler XIII. yüzyılın ikinci yarısında Marco Polo'nun seyahatleri neticesinde bölgenin önemini fark etmeye başlamışlardır. XV. yüzyılda Hindistan'ı ziyaret eden Nicolo dei Conti ve Girolamo di Santo Stefano da bölgenin genel durumunu anlayabilmek

amacındadırlar. Katolik kilisesiyle arası iyi olan bu iki İtalyan seyyah bölgedeki dini yapıya özellikle dikkat etmişlerdir. Bunun en mühim sebebi Katolik inancının bölgede yayılma imkanını araştırmaktır. Ortodoks inancına sahip olan Rus seyyah Afanasiy Nikitin ise daha çok ticari anlamda bölgeyi ziyaret etmiştir. Rus seyyahın bölgenin dini durumu hakkındaki gözlemleri oldukça fazladır. Nikitin'in en dikkat çektiği husus İslam dininin durumudur. Yazarın bazı açıklamalarından İslamiyet'in Hindular tarafından saygı gören bir din olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Abdürrezzak Semerkandî siyasi sebeplerle Timurlu Devleti tarafından bölgeye gönderilmiştir. Semerkandî'nin notlarında Hindistan'daki İslam ve Hinduizm dengesi hakkında mühim bilgiler vardır. Özellikle İslam hâkimiyetinde yaşayan Hinduların durumuna bakıldığında hoşgörü politikasının etkili olduğu söylenebilir. Hindular gayrimüslim statüsünde yasak ve vergilere riayet ettiklerinde bölgedeki İslam hâkimiyeti güçlenmiştir. Fakat Hinduların İslam kural ve kaidelerine uymak istememesi ulemanın ise yasaklar konusundaki katı tavrı idarecileri zor durumda bırakmıştır. Hinduların insan gücüne ihtiyaç duyulması aradaki dengenin korunmasını güçleştirmiştir. Bu sebeple ulema sınıfı ve yönetici kesim birçok kez karşı karşıya gelmiştir. XV. yüzyıldaki Hindistan'da Hristiyanlık ve Yahudiliğin durumu çok farklıdır. Bunun başlıca nedeni her iki inanaşa ait bir siyasi yapının bulunmamasıdır. Bu Hristiyanlık ve Yahudiliğin taraftar kazanması ve gelişmesini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Hindular güçlü bir siyasi desteğe sahip olan İslam dinine karşı bile refleks göstermişlerdir. İslamiyet dışındaki diğer semavi dinlerin bölgede bir hamisinin olmaması taraftarları için olumsuz bir durum olmuştur. Hindular İslamiyet, Hristiyanlık ve Yahudiliğe aynı mesafede durmaya çalışmıştır. Fakat bölgede asıl dini mücadele İslamiyet ve Hinduizm arasında yaşandığı için Hristiyan seyyahlar yerli halkla daha rahat iletişim kurmuşlardır.

Kaynakça

- Azamat, N. (1988). Abdürrezak es Semerkandi. *İslam Ansiklopedisi*, 1, s. 299-300.
- Baki, A. (1998). Hıristiyanlık. *İslam Ansiklopedisi*, 17, s. 358-364.
- Buck, C. H. (1999). *Faiths, Fairs and Festivals of India*. Asian Educational Services.
- Conti, N. D. (1854). The Travels of Nicolo Conti, in the East, in the Early Part of The Fifteenth Century. R.H. Major (Ed.). ve (P. Bracciolini, Trans.), *India IX The Fifteenth Century Being a Collection of Narratives of Voyages to India, in the Century Preceding the Portuguese Discovery of the Cape of Good Hope*, (pp. 3-39) içinde. Hakluyt Society.
- Das, J. (2021). India nel quattrocento: Fifteenth-Century Italian Travel Writings on India. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 13(1), s. 1-12.
- Demirci, K. (1998). Hinduizm. *İslam Ansiklopedisi*, 18, s. 112-116.
- Dutta, R. (2017). Locating the Self, Community, and the Nation Writing the History of the Srivaisnavas of South India. S. Bandyopadhyay ve A. P. Sen (Ed.), *Religion and Modernity in India* (pp. 84-106.) içinde. Oxford University Press.
- Galinskaya, İ. L. (2014). Afanasiy Nikitin. *Vestnik Kulturologii*, 69(2), s. 141-142.
- Gribble, J. D. B. (1896). *History of the Deccan*. LUZAC & Co.
- Hough, J. (1845). *The History of Christianity in India From The Commencement of the Christian Era*. Seeley Burnside And Seeley.
- Kulke, H. ve Rothermund, D. (2001), *Hindistan Tarihi*. (M. Günay, Çev.). İmge Kitabevi Yayınları.
- Lal, K. S. (1966). *Studies in Medieval Indian History*. Ranjit Printers.
- Lorenzen, D. N. (2011). Hindu Sects and Hindu Religion: Precolonial and Colonial Concepts, C. Talbot (Ed.), *Knowing India: Colonial and Modern Constructions of the Past* (pp. 251-278) içinde. Yoda Press.
- Nikitin, A. (1958). *Hojdenie za Tri Morya Afanasiya Nikitina 1466-1472 gg.*, Akademii Nauk SSSR.
- Nizami, K. A. (1974). Sufi Movement in the Deccan, *History of Medieval Deccan* (pp. 174-199.) içinde. The Government of Andhra Pradesh.
- Öntürk, V. (2020). Gurlu Sultanı Muizzeddin Muhammed B. Bahâeddin Sâm'ın Hindistan Seferleri. *APJİR*, 4/2, s. 119-144.
- Öntürk, V. (2020) Gurlular (1157-1216). Selenge Yayınları.
- Özcan, A. (2007). Nizameddin Evliya. *İslam Ansiklopedisi*, 33, s. 179-180.
- Semerkandî, A., (1375). *Matla'us Sa'deyn ve Mecma'ul Bahreyn*. Vezaret-i Ferheng ve Amuşeş-i Âli Muassese-i Mutaliat ve Tahkika-i Ferhengi.
- Stefano, G. D. S. (1854). Account of the Journey of Hieronimo Di Santo Stefano, a Genovese, Addressed to Messer Giovan Jacobo Mainer, R.H. Major (Ed.). *India IX The Fifteenth Century Being a Collection of Narratives of Voyages to India, in the Century Preceding the Portuguese Discovery of the Cape of Good Hope*, (pp. 3-10) içinde. Hakluyt Society.
- Truschke, A. (2023). Hindu: A History. *Comparative Studies in Society and History*, 65(2), Cambridge University Press, s. 246-270.
- Williams, M. (1883). *Religious Thought and Life in India*, John Murray.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğimizi beyan ederiz.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazarlıdır.

Çıkar Beyanı

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.